

Jacqueline van der Kloet

KLEUR JE TUIN

combinaties
van vaste planten
en bloembollen

FORTE GROEN

Jacqueline van der Kloet

KLEUR JE TUIN

combinaties van bloembollen
en vaste planten

Dit is een uitgave van

Forte Uitgevers BV, Postbus 684, 3740 AP Baarn

© Tekst:

Jacqueline van der Kloet

© Fotografie:

Jacqueline van der Kloet, uitgezonderd omslag,
blz. 4, 69, 117, 127: Thérèse van der Lely
en blz. 23: Ger Korpershoek

Schilderijen, prenten en lijnillustraties:

Collectie Rijksmuseum, Amsterdam

Redactie 1e druk:

Mariëlle Groen, Hilversum

Eindredactie:

Barbara Luijken/Marijke Overpelt, Overveen

Ontwerp omslag en binnenwerk:

Studio Wouke Boog, Dordrecht

Begeleiding productie herziene editie:

Hélène Lesger - Books, Rights & More, Amsterdam

ISBN 978 94 6250 175 1

NUR 424

© 2017 Tweede geheel herziene editie,

Forte Uitgevers BV, Baarn

Oorspronkelijk verschenen in 2014

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor meer informatie over de uitgaven van Forte Uitgevers: www.forteuitgevers.nl

Alle informatie in dit boek is naar beste weten en kunnen verwerkt. Zorgvuldigheid bij het in praktijk brengen ervan is echter geboden. De uitgeverij en de auteur dragen geen enkele aansprakelijkheid voor eventuele schade op persoonlijk, materieel of financieel gebied die uit het gebruik van de onderhavige materialen en methoden kunnen voortvloeien.

INHOUD

VOORWOORD	7
1. EEN TUIN ZONDER BOLLEN IS GEEN TUIN Waarom we gewoon niet zonder kunnen	10
2. PRAKTIJKLESSEN De voorbereiding, het planten, het beheer	16
3. HET PEPERNOTENGEVOEL Vaste planten en bollen op een natuurlijke manier verweven	22
4. TOVEREN MET BOLLEN IN JE EIGEN TUIN Over samenspel en kleurgebruik	28
5. DROOMCOMBINATIES Van modern en minimalistisch tot romantisch en uitbundig	34
6. BOLLEN BOVEN DE GROND I Bollen in potten, algemeen	48
7. BOLLEN BOVEN DE GROND II Bollen in potten voor beginners	54
8. TOVERTUINTJES Bollen in potten voor gevorderden	62
9. BOL-OP-POT, EEN HOOFDSTUK APART Instant beplanting voor de vergeetachtigen onder ons	66
10. TOVERBALLENWEI Voorjaarsmetamorfose	72
11. GOUDEN REGELS De sleutel tot succes	80
12. PARADE VAN VOORJAARSBLOEIENDE BOLGEWASSEN Kleur, hoogte, standplaats, bloeitijd	84
13. ZOMERBOLLEN IN AL HUN GLORIE Meer dan alleen dahlia's	102
14. NAZOMEREN MET HERFSTBLOEIENDE BOLGEWASSEN Verrassingen in het najaar	110
15. WIST JE DAT...	116
REGISTER	124
ADRESSEN	126

VOORWOORD

Mijn ouders hadden een redelijk grote tuin, waar ik als kind nauwelijks belangstelling voor had. Af en toe moest ik mijn moeder helpen met onkruid wieden en ik vond dat eigenlijk maar een vervelend klusje.

Dit alles veranderde drastisch nadat ik terechtgekomen was op de Rijks Hogere School voor Tuin- en Landschapsinrichting in Boskoop. Vooral de lessen 'Beplantingsleer' vond ik fascinerend en zodra ik mijn eerste eigen tuin had, deed ik niks anders dan steeds weer experimenteren met nieuwe planten en nieuwe plantencombinaties. In mijn werk (ik was inmiddels afgestudeerd als tuin- en landschapsonwerper) richtte ik mij vooral op het maken van beplantingsplannen waarin zo veel mogelijk groepen planten, van bomen en heesters tot eenjarige zomerbloemen, een rol kregen. Zo werd ik langzamerhand bekend als 'beplantingsontwerper'. In het begin speelden vooral vaste planten een hoofdrol maar op enig moment ging ik me ook meer interesseren voor (voorjaars)bollen en toen was er geen houden meer aan. Ik deed allerlei experimenten met combinaties van voorjaarsbollen, losjes gestrooid en aangeplant tussen de aanwezige beplanting in mijn eigen tuin, De Theetuin in Weesp. En de resultaten daarvan waren zo verrassend dat ik me steeds meer ging verdiepen in de voorjaarsbollen en vooral in de combinaties ervan, waarbij het de kunst was om over een zo lang mogelijke periode een openvolging van steeds weer andere kleuren en vormen te bedenken.

Over die eerste experimenten schreef ik in 1997 een boek, *Toveren met bollen*. Helaas was het geen lang leven beschoren en werd het al na twee jaar uit de handel genomen. Omdat er in de volgende jaren toch nog steeds vraag naar bleef, ontstond het idee om een nieuwe versie uit te brengen, deels gebaseerd op dit eerste boek, maar ook zeker aangevuld met allerlei nieuwe informatie. In de eerste plaats had ikzelf intussen diverse projecten gedaan waarin voorjaarsbollen een hoofdrol speelden, waaronder mijn werkzaamheden voor de Keukenhof (2004-2012) en voor Schloss Ippenbug in Bad Essen, Duitsland (2003-2016). Bovendien waren er ook allerlei nieuwe variëteiten van voorjaarsbollen op de markt gebracht, die zeker niet onvermeld mochten blijven. Resultaat was de eerste druk van *Kleur je tuin*, die in 2014 verscheen.

Nu ligt voor u de tweede druk van *Kleur je tuin*, in een nieuw fris jasje gestoken, voorzien van een aantal nieuwe, fraaie foto's. Hopelijk inspireert deze nieuwe editie vele tuinliefhebbers tot het zelf experimenteren met combinaties van voorjaarsbollen. Want wie voorjaarsbollen plant, geniet zeker twee maanden eerder van het nieuwe tuinseizoen.

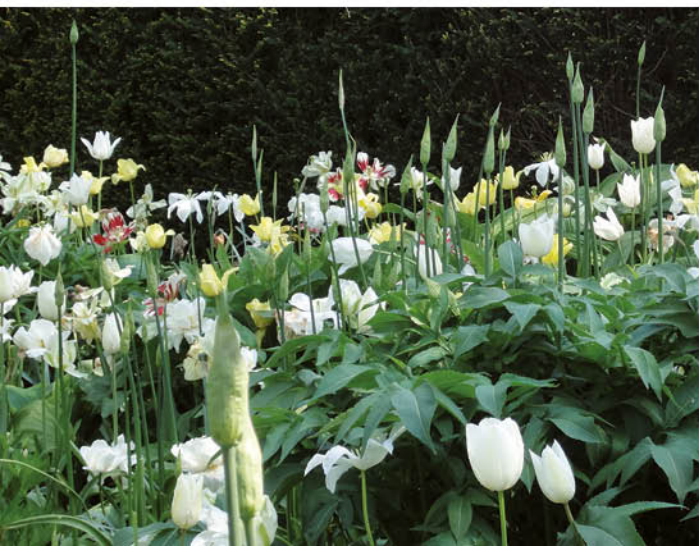
Jacqueline van der Kloet

EEN TUIN ZONDER BOLLEN IS GEEN TUIN

Al vanaf de tijd dat ik studeerde waren vaste planten mijn grote liefde; niks leuker dan door de bij de school behorende proeftuin te lopen en steeds meer soorten te leren kennen.

Uitbundige bloei met onder andere meerjarige tulpen 'Purissima' (wit) en 'Prinses Irene' (oranje), narcissen 'Sailboat' en diverse druifjes, waaronder 'Valerie Finnis'.

Links: Tulpen 'Exotic Emperor', 'Purissima' en 'Spring Green' met Bulgaarse ui (*Nectaroscordum siculum*)

ALS IK DAAR UITGEKEKEN WAS VOLGDE TRIPJES naar de dichtstbijzijnde vasteplantenkwekerijen om nog meer kennis op te doen. Het leuke daarvan was dat je, als je geluk had, ook nog eens door de desbetreffende kwekers werd bijgepraat over de hebbelijkheden en onhebbelijkheden van de door hen gekweekte soorten. Zodra ik in het bezit kwam van een tuin werd het ook nog eens mogelijk om zelf te experimenteren. Zo hield ik mij jarenlang in de zomers bezig met het zoeken naar steeds meer bijzondere soorten en in de winters met het doorspitten van catalogi en het bedenken van nog betere combinaties dan die ik tot dan toe gemaakt had. Na mijn studie werkte ik zes jaar bij een groot bureau en begon daarna mijn eigen bedrijf in tuinontwerp en beplantingsadvies. En nog altijd waren vaste planten de belangrijkste basis van mijn beplantingsplannen.

Het zou nog tot 1994 duren voor ik de magie van bloembollen, en dan vooral voorjaarsbollen, zou ontdekken en eigenlijk ook nog maar bij toeval. Inmiddels schreef ik een tuincolumn voor *vtwonen*, natuurlijk over vaste planten en hun combinatiemogelijkheden en op een gegeven moment moet een van die columns gelezen zijn door een medewerker van het IBC, het Internationaal Bloembollen Centrum.

ALGEMENE REGELS VOOR DE PLANTDIEPTE

Voor de meeste bollen geldt dat de plantdiepte wordt bepaald door de hoogte van de bol. De laag aarde die de bollen gaat bedekken moet minimaal tweemaal zo hoog zijn als de hoogte van de bol (een bol van 3 cm hoog moet dus onder minstens 6 cm aarde gestopt worden, en liefst nog iets dieper). Op zandgrond moet in ieder geval dieper geplant worden in verband met het eventuele uitdrogen van de bollen. Bollen die te ondiep geplant zijn, vormen geen goed wortelstelsel en dat is later te zien aan hun ontwikkeling en aan de bloei. Ook lopen ondiep geplante bollen de kans eerder te bevriezen. Bollen planten doe je het best met een scherp gepunt tuinschepje, maar vooral voor de grotere bollen zoals narcissen, *Camassia* en lelies is de zogenaamde 'aardappelpoter' een uitkomst. Dat is een iets taps toelopend kokertje aan een lange steel, dat je met je voet de aarde indraait totdat de koker helemaal in de grond zit. Daarna trek je de potter omhoog, inclusief de grond in het kokertje. Daarmee heb je een ideaal plantgat. De potter is geschikt voor alle grondsoorten, behalve pure zandgrond want dat is te los en blijft niet in het kokertje zitten. Zo'n aardappelpoter is ook een uitkomst bij het planten van grote bollen in gras, want met dit apparaat steek je gemakkelijk door de zode heen. Kleinere bolletjes in gras planten is goed te doen met een paardenbloem- of distelsteker: een circa 25 cm lang, halfronde stalen lemmer dat ook gemakkelijk door een zode heen steekt.

Een heerlijk stuk gereedschap, de aardappelpoter, speciaal om grote bollen makkelijk op de juiste diepte te planten.

BOLLEN DIE TE ONDIEP GEPLANT ZIJN, VORMEN GEEN GOED WORTELSTELSELEN EN DAT IS LATER TE ZIEN AAN DE ONTWIKKELING EN DE BLOEI.

HET PEPERNOTEN- GEVOEL

Het pepernotengevoel beschrijft het beste de manier waarop bollen in de border verdeeld moeten worden: het met brede armzwaaien uitstrooien van kleinere en grotere hoeveelheden van het bollenmengsel voor het gewenste, natuurlijke effect.

VOORDAT JE ZOVER BENT, IS DAAR HET EEN EN ANDER AAN VOORAFGEGAAN. Ten eerste het bestellen van de bollen: liever een beperkt aantal soorten in grote hoeveelheden dan veel soorten in kleine aantallen. De handigste manier om een bollenmengsel te maken is de bollen ter plekke in een kruiwagen te mengen en vervolgens uit te strooien.

Boven: De eigentijdse bloementuin van Kasteel Amerongen.

De oranje keizerskroon (*Fritillaria imperialis*) geeft door zijn hoogte en opvallende bloemvorm een verrassend effect aan deze tulpenborders.

DROOM COMBINATIES

Het maken van droomcombinaties met bollen is een kunst op zich. Ik heb daar zelf jaren over gedaan omdat je de ingrediënten, dat wil zeggen de soorten, echt in werkelijkheid in bloei gezien moet hebben.

EEN COMBINATIE MAKEN AAN DE HAND VAN PLAATJES WERKT NIET.

want je krijgt geen zicht op de habitus (het uiterlijk van de plant), de kleuren kloppen vaak niet en naar de goede hoogte moet je gokken. Wat mij enorm geholpen heeft zijn de vele bezoeken aan de Keukenhof, meerdere malen per seizoen, om zo veel mogelijk de opeenvolging in bloei te kunnen volgen, om op de hoogte te blijven van nieuwe soorten en variëteiten en om notities te maken van de soorten die ik mooi vond. Daaruit is een heel boekwerk ontstaan dat vooral gaat over combinaties van tulpen. De reden daarvan is dat het stuk voor stuk zeer uitgesproken bloemen zijn en het is lastiger om die met elkaar te combineren dan bijvoorbeeld de veel 'gewonere' narcissen.

TULPEN EN NARCISSEN ZIJN VERREWEG DE MEEST BELANGRIJKE VOORJAARSBOLLEN. Zij vormen eigenlijk de structuur van elke combinatie en daarom zijn zij leidend in dit hoofdstuk over droomcombinaties. Alle overige bolgewassen fungeren als ondergrond of als accent. Om te beginnen komen dus de tulpen aan bod, daarna de narcissen en dan de combinaties waarin meerdere groepen voorjaarsbollen, waaronder ook weer tulpen en narcissen, vertegenwoordigd zijn. Het worden geen ellenlange opsommingen. Ik beschrijf minimaal drie en maximaal zes soorten of variëteiten per combinatie, in allerlei kleurstellingen zodat er voor iedere smaak iets te vinden is. In alle combinaties staan de vroege bloeiërs vooraan en de latere bloeiërs achteraan, zodat ook de opeenvolging in bloei duidelijk wordt. Bij de tulpen is er soms sprake van een combinatie waarin alle ingrediënten vrijwel tegelijkertijd bloeien; dat betreft voornamelijk de laatbloeiende tulpen die kort op elkaar bloeien in mei. Die combinaties worden aangeduid met een 't'. Qua verdeling in percentages is het het veiligst om per soort of variëteit van ongeveer gelijke hoeveelheden uit te gaan. Maar soms is het ook heel spannend om een bepaalde soort of variëteit de boventoon te laten voeren en de overige als accent ertussen te zetten. Beide mogelijkheden zijn in de volgende combinaties verwerkt, die bovendien alle geschikt zijn voor meerjarenbloei.

Fritillaria imperialis
'Aureomarginata', 'Premier'
en 'Aurora' met tulpen
'Hollandia' in klassieke
buxusperken.

Links: Op de voorgrond
een rood-witte border met
tulpen 'Flaming Spring
Green' en 'Leo'. Daarachter
een wit-geel-rode border
met tulpen 'Jewel of
Spring', 'White Triumphator'
en 'Aladdin'.

COMBINATIES VAN TULPEN

WIT EN ROOMWIT

'Verona'	(30%)
'Spring Green'	(20%)
'White Triumphator'	(30%)
'Maureen'	(20%)

'Purissima'	(35%)
'Ivory Floradale'	(35%)
'Spring Green'	(30%)

WIT EN ORANJE

'Purissima'	(50%)
'Apricot Beauty'	(30%)
'Orange Emperor'	(20%)

WIT EN ROOD

'White Triumphator'	(20%)
'Aladdin'	(50%)
'Burgundy Lace'	(30%)

WIT MET ROZE EN ROOD

'Menton'	(20%)
'Jacqueline'	(60%)
'Maureen'	(20%)

WIT EN PAARSROOD

'Ballade'	(25%)
'White Triumphator'	(60%)
'Black Diamond'	(15%)

'Purissima'	(25%)
'Shirley'	(25%)
'Ballade'	(25%)
'Maureen'	(25%)

ROZE, ROOD, DIEPROOD.

CRÈME EN ORANJE

'Flaming Purissima'	(20%)
'Spring Song'	(15%)
'Negrita'	(15%)
'Parade'	(15%)
'Spring Green'	(15%)
'Ballerina'	(20%)

PAARSROOD EN ROOD

'Passionale'	(40%)
'Rococo'	(30%)
'Black Parrot'	(30%)
'Couleur Cardinal'	(40%)
'Negrita'	(25%)
'Red Shine'	(35%)

ORANJE EN ROOD

'Apricot Beauty'	(30%)
'Couleur Cardinal'	(25%)
'Prof. Röntgen'	(20%)
'Red Shine'	(25%)

ORANJE EN PAARSROOD

'Toronto'	(40%)
'Negrita'	(30%)
'Menton'	(30%)

ORANJE, ROOD EN WIT

'Orange Emperor'	(35%)
'Parade'	(30%)
'Marilyn'	(35%)

PAARSROOD, WIT EN VIOLET

'Don Quichotte'	(30%)
'Shirley'	(15%)
'Burgundy Lace'	(30%)
'Recreado'	(25%)

ORANJE, ROOD EN PAARSROOD

'Orange Emperor'	(30%)
'Jimmy'	(20%)
'Red Shine'	(30%)
'Black Diamond'	(20%)
'Apricot Beauty'	(25%)
'Parade'	(20%)
'Orange Bouquet'	(15%)
'Black Parrot'	(20%)
'Ballerina'	(20%)

ZOMERBOLLEN IN AL HUN GLORIE

Dat in het voorjaar bloeiende bolgewassen populair zijn ligt aan het feit dat zij tot de vroegste bloeiers in de tuin behoren.

met een toorts van hangende witte klokjes. Er is ook een groenbloemige variant, genaamd *Galtonia viridiflora*. De Kaapse hyacint maakt vrij veel blad dat er soms niet zo mooi uitziet, maar tussen siergrassen en hogere vaste planten valt dat niet zo op. Op een zonnige plek is *Galtonia* behoorlijk winterhard.

Eucomis (kuiflelie, ananasplant)

Een architectonische plant die vooral tot haar recht komt in potten en schalen. Voor in de border is het teveel een vreemde eend in de bijt, of ze moet als accent tussen niet te hoge siergrassen gezet worden want daar is ze weer wel op haar plek. De meest 'gewone' is *Eucomis comosa*: 40 cm hoge bloemstengels die oprijzen uit een bladrozet van glanzend groen blad. De bloemaar draagt hoofdzakelijk lichtroze bloemen. *Eucomis comosa* 'Playa Blanca' heeft zuiverwitte bloemen en wordt 50-60 cm hoog. Deze soort bloeit het eerste jaar gegarandeerd. *Eucomis comosa* 'Sparkling Burgundy' heeft paarsrood blad, een paarsrode steel en roze bloemen en wordt 50 cm hoog. *Eucomis bicolor* heeft groene bloemen met een donkerrood randje en wordt niet hoger dan 45 cm. De kuiflelie wil een zonnige plek en begint daar eind juli-begin augustus wekenlang te bloeien.

Polianthes (tuberoos)

Polianthes tuberosa 'The Pearl' verlangt een warme, zonnige plek en wordt 60-80 cm hoog. Tussen sierlijk, enigszins sprieterig blad verschijnen de bloemstengels met roomwitte, halfgevlude bloemen die samen een toorts vormen. Ze ruiken heerlijk en trekken vlinders aan. De bloei begint in augustus en gaat door tot aan de vorst. De tuberoos doet het ook heel goed in potten.

Crocosmia 'Mistral'

Zephyranthes (westenwindbloem)

Een bloemetje dat je heel veel ziet in warmere streken langs de Middellandse Zee, maar dat het bij ons op een heel droge en warme plek ook wel wil doen. Vooral leuk omdat het zo laat, in september-oktober, nog bloeit met witte, krokusachtige bloemetjes tussen veel grasachtig blad. Mooi tegen een stenen zuidmuur die warmte afgeeft of tussen grind. Ze wordt maar 15 cm hoog.

Commelina tuberosa

Nerine (klijlelie)

Niet de gemakkelijkste onder de zomerbollen maar wie een heel zonnige, beschutte en zanderige plek in de tuin heeft zou een poging kunnen wagen. Als ze het daar doen, moeten ze met zorg behandeld worden want *Nerine* die vast blijft staan bloeit het rijkst. Dek *Nerine* in de winter dus af. De klijlelie is een prachtige bloem voor

Zephyranthes candida

B(l)oeiende tuinen zijn elk seizoen weer anders. De basisvorm blijft natuurlijk gelijk, maar door de bolgewassen en vaste planten verrassend te combineren, kan elke tuin het hele jaar door zijn kleurenpracht laten zien.

Jacqueline van der Kloet geeft in **KLEUR JE TUIN** inzicht in hoe zij grote en kleine tuinen inricht en hoe iedereen dat kan toepassen in de eigen tuin.

Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn onder andere:

- vaste planten en bollen op een natuurlijke wijze verweven;
- samenspel en kleurgebruik;
- droomcombinaties: van modern en minimalistisch tot romantisch en uitbundig;
- voorjaarsmetamorfose - zomerbollenglorie - verrassingen in het najaar.

9 789462 501751

www.forteuritgevers.nl

